

פרשת בשלח

ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו (יד, כז)

מעשה שהיה והגר"א נתקשה בביאור מאמר חז"ל דתנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית שיהא הים נבקע לישראל כאשר יצאו ממצרים, דצ"ע היכן מרומז תנאי זה עם מעשה בראשית, ובאותה שעה נכנס מוהר"ח מוולאז'ין אל הגר"א יחד עם בנו מוהר"י מוולאז'ין בקטנותו, ואמר מוהר"י שהוא מרומז בכתובים בפרשת בראשית, דכתיב יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה, וקשה דמאחר שנקוו המים אל מקום אחד בודאי שבצד השני תראה היבשה, אכן נרמז בזה דאף בתוך הקוואת המים תראה היבשה, וזהו בזמן קריעת ים סוף שבתוך הקוואת המים נראתה היבשה, קם הגר"א ונשקו על ראשו.

והנראה בזה בביאור הכתובים בתהילים (סו, ו) דכתיב הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל, ופשוטו של מקרא הוא שהקב"ה הפך את הים ליבשה בזמן קריעת ים סוף, וסיפא דקרא בנהר יעברו ברגל קאי על מה שעברו ישראל את הירדן בכניסתן לארץ, וכמו שביאר באבן עזרא שם, ויש להעיר למה לענין קריעת ים סוף כתוב שנהפך ים ליבשה, ואילו במה שעברו ישראל את הירדן כתוב בלשון זה שעברו בנהר.

אכן לדברי מוהר"י ניחא מאד, דחלוק הנס של קריעת ים סוף שהיה תנאי עם מעשה בראשית שתראה היבשה, ונמצא דבאותה שעה שעברו ישראל בים סוף נהפך בריאת הים לבריאת יבשה, ומה שלא חזרו המים על מקום היבשה הוא ככל גבולות הימים שאין שוטפין את כל העולם, כדכתיב השם גבול לים שאין כח לבריאת הים לעלות על היבשה, ולכן הוצרך תנאי מיוחד עם מעשה בראשית בעצמותו להפוך ים ליבשה.

אכן מה שנעשה נס לישראל כשעברו את הירדן, הנה לא היה הנס להפוך את הירדן ליבשה, אלא הנס היה בזה שנקרע הירדן ועברו בו, וזהו הא דכתיב בנהר יעברו ברגל, שגוף הנס היה שעברו בתוך הנהר, (והוא מבואר ע"פ דברי האוה"ח, דאחר מתן תורה אין צריך תנאי מששת ימי בראשית להפוך ים ליבשה, כי בכח התורה בלבד אפשר לבקוע את הירדן יעו"ש"ש, (ועיין בפיה"מ אבות פ"ה מ"ו) דכל הניסים שבעולם נקבעו בביה"ש שלאחר יום השישי, נס קריעת ים סוף ושעברו את הירדן עכ"ד, אכן עכ"ז נראה דחלוקים המה נס קריעת ים סוף מהנס שעברו ישראל בירדן, כמש"נ).

והנה אחר מעשה קריעת ים סוף אמר הקב"ה למשה נטה ירך על הים וישבו המים על מצרים וגו', ומפורש במדרש שמות (כב, ב) דכיון שעלה אחרון שבישראל מן הים ירד לתוכו אחרון של מצרים, הרי דחזרת המים על המצרים נעשה רק אחר שכבר יצאו כל ישראל מן הים, ויש להעיר למה היה צריך למעשה זה של נטיית היד על הים, הלא כל מה שנבקע הים לישראל היה זה רק למען יעברו ישראל בים סוף, א"כ בשעה שניתק כף רגלי ישראל מן הים מן הדין שישבו המים ממילא כטבעם, וכמו שכתוב כן במעשה דיהושע (ד, יח) נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו.

הלא למש"נ ניחא עד מאד, דהלא תנאי התנה הקב"ה עם ים סוף שבאותו מקום שישראל עוברין יהא נעשה ליבשה, וא"כ נמצא דמה שאין המים חוזרין ושוטפין את אותו המקום שעברו, אי"ז מחמת ישראל, אלא משום שנהפך ליבשה, ולכן היה צריך נס מיוחד להחזיר את המים על אותו מקום, להפוך את היבשה להיות כים, וזהו שאמר הקב"ה למשה נטה ירך על הים וישבו המים, (ועיין ברמב"ם פ"ח יסוה"ת ה"א).

אכן במעשה דיהושע, הרי כל מה שנבקע הירדן היה זה נס למען יעברו בו ישראל, וא"כ כל נס זה לא היה אלא לשעה שהיו ישראל בתוך הירדן, ולכן מיד כשעלו ישראל מן הירדן ונתקו כפות רגלי הכהנים מן

פרשת בשלח

הירדן מיד חזר הירדן לאיתנו, והנה באמת בכתובים ביהושע מבואר דנס הירדן היה מפני הארון, וכ"ז שהארון היה בתוך הירדן היה הירדן בקוע, ואך שעברו ישראל בתוך הנהר, והארכתי עוד בפרשת בראשית (א, ט).

מקור: חבצלת השרון